

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه قم
دانشکده الهیات و معارف اسلامی
رشته الهیات گرایش فقه و مبانی اسلامی
دکتری (phd)

عنوان:

بررسی مبانی فقهی و حقوقی تفکیک اموال مشترک زوجین پس از طلاق

استاد راهنما:

دکتر یوسف علوی وثوقی

استاد مشاور:

دکتر عبدالله امیدی فرد

نگارنده:

هادی غلامر ضاراوی

تاریخ دفاع رساله:

۱۴۰۰/۰۷/۲۷

صورت جلسه دفاع از رساله دوره دکتری تخصصی

با تأییدات خداوند متعال و با استعانت از حضرت ولی عصر «عجل الله تعالی فرجه الشریف

جلسه دفاعیه رساله دکتری خانم/آقای: رشته و گرایش:
به شماره دانشجویی:

تحت عنوان

با حضور هیأت داوران در محل دانشگاه قم در تاریخ: /... /... ۱۴... تشکیل گردید.

در این جلسه، پایان نامه با نمره (به عدد به حروف) و با درجه: عالی بسیار خوب خوب قابل قبول مورد دفاع قرار گرفت.

نام و نام خانوادگی	سمت	مرتبۀ علمی	امضاء
	استاد راهنما		
	استاد راهنمای دوم		
	استاد مشاور		
	استاد ناظر		
	استاد ناظر		
	استاد ناظر و نماینده تحصیلات تکمیلی		

مدیر تحصیلات تکمیلی

نام و امضاء:

معاون آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشکده

نام و امضاء:

اینجانب آقای/خانم: دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد □
دانشجوی مقطع دکتری □ به شماره دانشجویی: رشته:
..... که در تاریخ/...../..... ۱۴ از
پایاننامه/رساله خود تحت عنوان :

..... با کسب نمره با عدد: باحروف:
..... و با درجه: دفاع نموده
ام، بدین وسیله متعهد میشوم که- 1: این پایاننامه/رساله حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده
توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران اعم از
پایاننامه، کتاب، مقاله و... استفاده نموده‌ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده
و سایر مشخصات آن را در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده‌ام- 2. این پایاننامه/رساله قبلاً برای
دریافت هیچ مدرک تحصیلی هم سطح، پایینتر یا بالاتر در سایر دانشگاهها و مؤسسات آموزش
عالی ارائه نشده است- 3. چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره‌برداری
اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و... از این پایاننامه/رساله را داشته باشم، از حوزه معاونت
پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم- 4. چنانچه در هر مقطع زمانی خالف موارد فوق
ثابت شود، عواقب ناشی از آن را میپذیرم و واحد دانشگاه قم مجاز است با اینجانب مطابق
ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلیام هیچگونه ادعایی نخواهم
داشت.

نام و نام خانوادگی متعهد:

تاریخ و امضاء:

نماینده تحصیلات تکمیلی نام و نام خانوادگی.....

صحت امضای دانشجو مورد تأیید است

تاریخ و امضاء:

تقدیم به :

پیشوایان سپهر بیکران اندیشه

پس از سپاس بیکران از خداوند بزرگ و مهربان، در طلیعه این رساله، از تمامی استادان دوره دکتری که آمیزهای از علم و حلم بودند و به من دانش و ارزش آموختند، تشکر می‌کنم و تلاش ایشان را ارج می‌نهم. به ویژه از استاد گرامی جناب آقای دکتر یوسف علوی وثوقی که راهنمایی اینجانب را در فرآیند پژوهش و نگارش این رساله برعهده داشتند و نیز جناب آقای دکتر عبدالله امیدی فرد استاد مشاور خود بسیار سپاسگزارم.

چکیده

یکی از مباحثی که پس از طلاق در خصوص حقوق مالی زوجه مطرح می‌شود، وضعیت تقسیم دارایی‌های مشترک است. در فقه شیعه در روابط مالی، زن از استقلال کامل در مالکیت و تصرف اموال خود برخوردار است بالتبع استقلال مالی زوجین در قوانین ایران به رسمیت شناخته شده است و تصرف بدون اذن مالک صحیح نیست. اما بسیار پیش می‌آید که تفکیک اموال مشترک به سادگی نمی‌باشد و موجب بروز نزاع‌هایی میان زوجین می‌گردد. شرط ضمن عقد نکاح یکی از مسائل مطرح در حقوق خانواده است که به لحاظ فقهی و قانونی که ذاتا منع قانونی و شرعی ندارد. جایز است که شروط مالی در ضمن عقد نکاح شرط نمود که در قالب شروط دوازده گانه قباله‌های نکاح نیز این امر متبلور شده است. سوالی که مطرح می‌گردد آیا شروطی از این قبیل در ضمن عقد نکاح با موازین فقهی و حقوقی مطابقت دارد؟ از جهت دیگر گاهی این شروط موجب ایجاد مسائل جدیدی می‌گردد که لازم است به آن‌ها پرداخته گردد. اگر سبب انتقال مال مانند ارث قبل از عقد نکاح واقع گردد و قبض مال بعد از نکاح حاصل گردد؛ آیا ارثیه نیز شامل شرط می‌گردد؟ در زندگی مشترک زوجین اموال میان زوجین اختلاط می‌یابد و یا اموالی با هم بدست می‌آورند که بحث در مالکیت اموال در زمان اختلاف به خصوص طلاق بیشتر نمایان می‌گردد. تفکیک اموال و اثاث مشترک زوجین براساس مبانقی فقهی و حقوقی چگونه حاصل می‌گردد؟ اگر زوج فوت نماید و میان زوجه با وراثت در حصول طلاق نزاع گردد نیز یکی از مسائل است که باید بررسی گردد و تا وضعیت اجرایی شرط ضمن عقد نکاح مشخص گردد؟ آن چه در این رساله درصدد آن هستیم که از طریق مطالعه کتابخانه‌ای و به روش توصیفی - تحلیلی، پس از بیان مفهوم و پیشینه آن، همچنین ادله و مستندات ادله به این پرسش‌ها پاسخ دهیم.

واژگان کلیدی: طلاق، حقوق مالی، اموال، نکاح، زوجیت

فهرست مطالب

۷	چکیده
۱۵	مقدمه
۱۵	۱. بیان مساله
۱۷	۲. سوال تحقیق
۱۸	۳. فرضیات تحقیق
۱۸	۴. پیشینه تحقیق
۲۰	۵. ضرورت انجام تحقیق
۲۲	۶. اهداف تحقیق
۲۲	فصل اول؛ مفاهیم و کلیات
۲۳	۱. مفهوم شناسی
۲۳	۱-۱-۱ نکاح
۲۴	۱-۱-۲ طلاق
۲۵	۱-۱-۳ مهر
۲۶	۱-۱-۴ نفقه
۲۷	۱-۱-۵ شرکت
۲۷	۱-۱-۶ مال
۲۸	۱-۱-۷ ارث
۲۹	۱-۱-۸ ترکه
۳۰	۲-۱ کلیات
۳۰	۱-۲-۱ استقلال زوجین در اموال خویش
۳۱	۲-۲-۱ متعلقات شرکت
۳۲	۲-۲-۳ اسباب شرکت
۳۲	۱-۳-۲-۱ اسباب اول؛ ارث

- ۳۲ ۲-۳-۲-۱ سبب دوم؛ عقد ناقل
- ۳۳ ۳-۳-۲-۱ سبب سوم؛ امتزاج
- ۳۴ ۴-۳-۲-۱ سبب چهارم؛ حيازت
- ۳۵ ۵-۳-۲-۱ سبب پنجم؛ شرکت عقدی
- ۳۶ ۱-۳-۵-۳-۲-۱ عدم جواز تصرف در مال مشترک بدون اذن شرکاء
- ۳۷ ۲-۳-۵-۳-۲-۱ فروع جواز تصرف با اذن
- ۳۷ ۴-۲-۱ تقسیم
- ۳۸ ۱-۴-۲-۱ اقسام تقسیم
- ۳۹ ۲-۴-۲-۱ حالات تقسیم
- ۴۱ ۳-۴-۲-۱ مهائات
- ۴۲ ۴-۴-۲-۱ تقسیم کردن منفعت در شرکت عقدی
- ۴۳ ۵-۲-۱ احوال شخصیه
- ۴۵ فصل دوم؛ بررسی نزاع اموال مشترک زوجین پس از طلاق
- ۴۶ ۱-۲ جواز اجتماع دو مالک بر مال واحد
- ۴۷ ۱-۱-۲ رد دیدگاه
- ۴۸ ۱-۱-۱-۲ کیفیت وجود طبیعی در خارج
- ۴۹ ۲-۲ اقوال مسأله
- ۵۰ ۱-۲-۲ دیدگاه اول؛ تقسیم اموال بصورت مساوی
- ۵۱ ۱-۲-۲-۱ نقد این دیدگاه
- ۵۲ ۲-۲-۲ دیدگاه دوم؛ تعلق همه اموال به زن
- ۵۴ ۱-۲-۲-۲ نقد این دیدگاه
- ۵۵ ۳-۲-۲ دیدگاه سوم؛ رجوع به عرف
- ۵۶ ۴-۲-۲ دیدگاه چهارم؛ تعلق اموال مختصه مرد به مرد و اموال مختصه زن به زن و تقسیم اموال مشترک میان زوجین

- ۵۷ ۲-۲-۴-۱ ادله دیدگاه
- ۵۹ ۲-۲-۴-۲ بررسی روایات
- ۵۹ ۲-۲-۴-۳ عدم وجود ید مختصه
- ۶۱ ۲-۲-۴-۴ عدم تعرض روایات نسبت به قسم زوجین
- ۶۲ ۲-۲-۴-۵ بررسی قول چهارم
- ۶۳ ۲-۲-۴-۶ اشتغال زن
- ۶۴ ۲-۲-۴-۷ نفقه
- ۶۷ ۲-۲-۴-۷-۱ امتناع یا تملیک نفقه
- ۷۰ ۲-۲-۴-۸ تلف
- ۷۱ ۲-۲-۴-۸-۱ وحدت رویه
- ۷۲ ۲-۲-۴-۸-۲ وحدت رویه
- ۷۵ ۲-۲ دیدگاه سایر مذاهب و ادیان
- ۷۵ ۲-۳-۱ فقه اهل سنت
- ۷۶ ۲-۳-۱-۱ ادله قول ذی الید
- ۷۷ ۲-۳-۱-۲ ادله قول تقسیم بصورت مساوی
- ۷۷ ۲-۳-۲-۳ ادله قول به براساس قرائن
- ۷۷ ۲-۳-۲-۴ ادله قول اموال برای مرد
- ۷۸ ۲-۳-۲-۵ قول آن چه مورد استعمال مرد برای مرد و آن چه استعمال زن برای زن و در صورت اشتراک تقسیم بصورت مساوی
- ۷۸ ۲-۳-۲ آیین‌نامه احوال شخصیه زرتشتیان ایران
- ۷۹ ۲-۳-۳ مقررات احوال شخصیه ارمنه گریگوری
- ۸۰ ۲-۳-۴ مقررات احوال شخصیه مسیحیان پروتستان ایران در تاریخ ۱۳۸۷/۷/۳
- ۸۱ ۲-۳-۵ آیین‌نامه احوال شخصیه زرتشتیان
- ۸۳ فصل سوم؛ بررسی مبانی فقهی و حقوقی شرط تنصیف

- ۳-۱ شرط ضمن عقد نکاح ۸۴
- ۳-۱-۱ شرایط صحت شرط ۸۴
۲. دارای منفعت عقلایی باشد ۸۴
۳. مخالف کتاب و سنت نباشد ۸۴
۴. مجهول نباشد ۸۴
- ۳-۱-۲ شرط تنصیف ۸۶
- ۳-۱-۳ شروط اجرا شدن شرط تنصیف ۸۷
- ۳-۱-۴ شرط تنصیف؛ شرط فعل یا نتیجه ۹۱
- ۳-۲ اشکالات تنصیف ۹۲
- ۳-۲-۱ غرر ۹۲
- ۳-۲-۱-۱ معنای غرر ۹۲
- ۳-۲-۲-۱-۲ نظر محقق نراقی ۹۳
- ۳-۲-۳-۱-۲ دیدگاه شیخ انصاری ۹۴
- ۳-۲-۳-۱-۴ دیدگاه امام خمینی (ره) ۹۴
- ۳-۲-۳-۱-۵ دیدگاه مرحوم اصفهانی درباره «غرر» ۹۵
- ۳-۲-۳-۱-۶ دیدگاه محقق ایروانی ۹۵
- ۳-۲-۳-۱-۷ مستند قاعده غرر ۹۶
- ۳-۲-۳-۱-۸ اشکالات سند قاعده نفی غرر ۹۷
- ۳-۲-۳-۱-۹ جریان غرر در سایر عقود ۹۸
- ۳-۲-۳-۱-۱۰ جریان غرر در شرط ۹۹
- ۳-۲-۳-۱-۱۱ ضابطه تشخیص غرر ۱۰۰
- ۳-۲-۳-۱-۱۲ روایات اهل سنت ۱۰۰
- ۳-۲-۳-۱-۱۳ تعاریف اهل سنت ۱۰۱

- ۱۰۲ ۳-۲-۱-۱۴ غرر در قانون مدنی.
- ۱۰۳ ۳-۲-۲ پاسخ به اشکالات
- ۱۰۷ ۳-۲-۲-۱ آرای دیوان عالی کشور
- ۱۰۸ ۳-۲-۲-۲ رأی شماره ۱۲۴۰ مورخه ۲۷/۷/۱۳۴۴
- ۱۱۰ ۳-۳ تنصیف در ادیان
- ۱۱۰ ۳-۳-۱ مقررات احوال شخصیه مسیحیان پروتستان ایران
- ۱۱۱ ۳-۳-۲ آیین‌نامه احوال شخصیه زرتشتیان ایران
- ۱۱۲ فصل چهارم؛ بررسی شمول شرط تنصیف در اموال موقوف بر قبض پس از نکاح
- ۱۱۳ ۴-۱-۱ تصفیه ترکه
- ۱۱۴ ۴-۱-۱-۱ اهل سنت
- ۱۱۴ ۴-۱-۱-۲ آیین‌نامه احوال شخصیه زرتشتیان ایران
- ۱۱۵ ۴-۱-۱-۳ مقررات احوال شخصیه مسیحیان پروتستان ایران
- ۱۱۶ ۴-۱-۱-۴ مقررات احوال شخصیه ارمنه گریگوری
- ۱۱۶ ۴-۱-۱-۵ ثمرات بحث
- ۱۱۷ ۴-۲-۱ مالکیت قبل از تصفیه ترکه
- ۱۱۷ ۴-۲-۱-۱ دیدگاه اول؛ عدم مالکیت در زمان استیعاب دیون
- ۱۱۷ ۴-۲-۱-۱-۱ دلیل اول
- ۱۱۸ ۴-۲-۱-۲ دلیل دوم؛ روایات
- ۱۱۹ ۴-۲-۱-۳ دلیل سوم؛ اجماع
- ۱۱۹ ۴-۲-۱-۴ نقد ادله
- ۱۲۰ ۴-۲-۲ دیدگاه دوم؛ انتقال ترکه به وارث بلافاصله بعد از موت مورث
- ۱۲۰ ۴-۲-۲-۱ دلیل اول؛ آیات
- ۱۲۱ ۴-۲-۲-۲ دلیل دوم؛ روایت

- ۱۲۱ ۳-۲-۲-۴ دلیل سوم؛ عدم مالکیت میت
- ۱۲۲ ۴-۲-۲-۴ دلیل چهارم؛ استحقاق ورثه وارث بر ترکه
- ۱۲۲ ۵-۲-۲-۴ نقد ادله
- ۱۲۴ ۳-۲-۴ دیدگاه سوم: عدم جواز تصرف در ترکه پیش از تصفیه
- ۱۲۵ ۱-۳-۲-۴ دلیل اول
- ۱۲۶ ۲-۳-۲-۴ دلیل دوم؛ روایات
- ۱۲۷ ۳-۳-۲-۴ دلیل سوم؛ نماء ترکه
- ۱۲۸ ۴-۳-۲-۴ دلیل چهارم؛ اجماع
- ۱۲۸ ۵-۳-۲-۴ دلیل ششم؛ اصل عملی
- ۱۲۸ ۶-۳-۲-۴ بررسی دیدگاه سوم
- ۱۲۸ ۷-۳-۲-۴ دیدگاه اهل سنت
- ۱۲۹ ۸-۳-۲-۴ حقوق ایران
- ۱۳۰ ۱-۳-۴ حکم ترکه قبل از قبض
- ۱۳۱ ۲-۳-۴ متعلق دین
- ۱۳۲ ۳-۳-۴ انتقال مالکیت
- ۱۳۲ ۱-۳-۳-۴ دیدگاه اول؛ ملکیت از زمان عقد
- ۱۳۳ ۲-۳-۳-۴ دیدگاه دوم
- ۱۳۵ فصل پنجم؛ بررسی فقهی و حقوقی عدم ثبت رسمی طلاق و شرط تنصیف
- ۱۳۶ ۱-۵ طلاق
- ۱۳۷ ۱-۱-۵ ماهیت طلاق
- ۱۳۸ ۲-۱-۵ اختلاف شیعه و اهل سنت در شهادت
- ۱۳۹ ۳-۱-۵ تشریفات طلاق
- ۱۴۰ ۴-۱-۵ طلاق در سایر ادیان

۱۴۰ ۱-۴-۱-۵ آیین‌نامه احوال شخصیّه زرتشتیان ایران
۱۴۱ ۱-۴-۱-۵ مقررات احوال شخصیّه مسیحیان پروتستان ایران
۱۴۲ ۱-۴-۱-۵ مقررات احوال شخصیّه ارمنه گریگوری
۱۴۳ ۲-۵ اقوال مساله
۱۴۳ ۱-۲-۵ بررسی احتمال اول؛ عدم وقوع طلاق
۱۴۴ ۱-۱-۲-۵ مقدمه اول؛ اعتبار سند در قانون ایران
۱۴۷ ۲-۱-۲-۵ مقدمه دوم؛ تعارض سند با دیگر ادله
۱۴۷ ۳-۱-۲-۵ تعارض سند رسمی با شهادت
۱۵۰ ۴-۱-۲-۵ تعارض سند رسمی با امارات
۱۵۱ ۲-۲-۵ احتمال دوم؛ حکم بر اساس علم قاضی
۱۵۱ ۱-۲-۲-۵ حجیت علم قاضی
۱۵۳ ۲-۲-۲-۵ اعتبار شهادت
۱۵۵ ۱-۲-۲-۲-۵ وحدت رویه
۱۵۹ ۳-۲-۵ اعتبار اسناد
۱۶۱ ۳-۲-۲-۵ سکوت قانونگذار نسبت به عدم ابطال طلاق
۱۶۲ ۴-۲-۲-۵ عدم تعارض
۱۶۵ ۵-۲-۲-۵ فرض قبول تعارض سند با سایر ادله
۱۶۷ نتیجه گیری
۱۷۰ منابع
۱۸۲ Abstract

مقدمه

۱. بیان مسأله

اگر چه ازدواج بنیادی نیست که کسی در فکر منافع مالی آن باشد لیکن با اولین بحران در روابط زوجین، حقوق مالی به شدت در جایگاه تنازع اصلی قرار می گیرد و چنانچه روابط مالی همسران از ابتدا با درایت تنظیم نشده باشد، مشکلات عدیده ای را به بار می آورد. شایعترین مصداق از مصادیق انحلال نکاح که ذهن پس از شنیدن واژه انحلال نکاح به آن منصرف می گردد طلاق است. برای بسیاری از زوجین پس از طلاق منازعاتی در مورد مالکیت اموال بدست آمده در زندگی مشترک و قهراً در مورد تفکیک آن ها مطرح می گردد که طرح آن ها بسیار طبیعی است که ممکن است زوجین در زندگی مشترک خود دارای فعالیت های اقتصادی مشروع بوده و از این راه به کسب درآمد و تحصیل اموال اقدام کرده باشند ولی در عین بهره‌مندی از مال یا املاک، سندی برای اثبات مالکیت آن نداشته باشند و با ناآگاهی، راهکاری برای حفظ اموال و املاک فاقد سند خود نکرده باشند که در قوانین موضوعه راهکارهایی برای حل و فصل منازعات مالی و ملکی تعریف شده است که می‌توان با استناد به آنها به حقوق عادلانه خود دست یابند. همچنین در منابع فقهی به طور مستوفی مباحث مربوط به موضوع فوق مورد بررسی تحلیلی قرار گرفته است که می‌تواند راهگشای حل و فصل منازعات مالی میان زوجین پس از طلاق قرار بگیرد و به عنوان مبانی و ادله آراء حقوق دانان و دیدگاه های آنان تلقی شود.

گرچه اموال اختصاصی به معنای مالکیت خاص هر یک از زوجین که سببیت تملک هر یک مختص به خودش بوده همانند بیع، ارث و حیازت محل مناقشه قرار نمی گیرد مگر آن که عین یا منافع اموال را زوجه در جریان استفاده از زندگی مشترک با همسر خود قرار داده باشد که می‌تواند محل نزاع قرار بگیرد. چارچوب های کلی راهکارهای فقهی حقوقی حل و فصل اختلافات مالی میان زوجین پس از طلاق عبارت اند از قواعدی مانند اماره ید، مستندات موجه و مشروع تملیک اموال از سوی طرفین بخشی از راهکارها است.

از منظری دیگر در فقه بصورت مستوفی درباره راه های تحقق اشتراک در اموال بحث شده است که این اسباب یا بصورت غیر اختیاری مانند ارث یا بصورت اختیاری مانند عقود و تعهدات و حیازت و غیره است. به هر حال مالی که وارد زندگی مشترک می گردد؛ هر یک از آن ها باید جداگانه بررسی قرار گیرد.

اسباب مذکوره گاهی قبل از عقد نکاح تحقق پیدا می کند اما تحقق و قبض آن در زندگی مشترک حاصل می گردد و گاهی سبب در زندگی مشترک محقق است و مال در زمان زندگی مشترک حاصل می گردد برای روشن شدن برای هر کدام مثالی زده خواهد شد.

اما در مورد صورت اول؛ شخصی از متوفی ارث می برد و این در زمان قبل از عقد نکاح می باشد اما به او داده نمی شود و پس از عقد نکاح به او داده می شود در این جا سبب ارث قبل از عقد نکاح حاصل می گردد ولی بعد از نکاح به قبض وی می رسد در این صورت آیا اگر در عقد نکاح شرطی مانند تنصیف در ضمن عقد نکاح باشد آیا ترکه در شمول شرط ضمن عقد می گردد؟

در مورد صورت دوم که سبب در زندگی مشترک پدیدار می گردد مانند اختلاط اموال در زندگی مشترک که می تواند نزاع در مالکیت اموال را بوجود آورد.

مسائل در این باره بسیار است که بصورت کلی می توان به بررسی آن ها پرداخت اصول و قواعدی برای حل اختلافات بدست آورد و بر روی مسائل اختلافی تطبیق داد.

در هر حال تمام اموالی که زوج در زندگی با همسرش فراهم آورده پس از طلاق میتواند در معرض نزاع قرار بگیرد؛ مثلا آیا به عنوان تملیک به زوجه بوده یا اباحه استفاده و سایر تصرفها. اثبات مالکیت برای اموالی که سند ندارند، علاوه بر ایجاد دلهره در جان صاحب مال، سوالات متعددی را به وجود می آورد که چگونه می تواند مالکیت خود را اثبات کند. با این اوصاف، شرایط و روال در قانون تعریف شده که فرد به استناد به آن می تواند حق خواهی کرده و مالکیت خود را برای مالی که احتمال از دست رفتن دارد، اثبات کند. که در اثبات مالکیت در حالات مختلف مسئله، مورد رد و اثبات علماء قرار گرفته است؛ گروهی آن را پذیرفته و ادله اقامه شده است و گروهی ادله غیر مشروع دانسته و ادله خود را اقامه می کنند.

به هر حال پیش فرض مسئله آن است که زوجه پس از نکاح از اموال منقول و غیر منقول زوج بهر مند می شود و از اعیان و منافع آن ها استفاده می کند و این در چهارچوب ملکیت و یا صرف اباحه تصرف قرار گیرد و اگر در چهارچوب ملکیت قرار گیرد تحقق ملکیت اموال منقول نیاز به اسباب مشروع دارد حصول ملکیت بدون سبب انتقال عقلا و شرعا و عرفا غیر ممکن است. تلاش پژوهشگر در این رساله آن است که ادله اسباب ملکیت و راه حل تفکیک در موضوعات پرداخته و ارائه راه حل مناسب در تنازعات اموال مشترک بپردازد.

۲. سوالات تحقیق

براساس مطالب مذکور درصدد پاسخگویی به این سوالات هستیم:

سوال اصلی

حکم تفکیک اموال مشترک زوجین پس از طلاق چیست؟

سوالات فرعی

مبانی فقهی و حقوقی تفکیک اثاثیه مشترک چیست؟

مبانی فقهی و حقوقی مالکیت زوجه در اموال مشترک از شرط تنصیف چیست؟

دائرة شمول شرط تنصیف در اموالی که اسباب تحقق آن ها قبل از عقد نکاح و قبض آن ها پس از عقد نکاح چیست؟

بررسی فقهی و حقوقی حکم شرط تنصیف در صورت فوت زوج و اختلاف زوجه با ورثه در وقوع طلاق؟

۳. فرضیات تحقیق

فرضیه سوال اصلی

چون فروض مختلفی قابل تصور است احکام هر فرض با فرض دیگر متفاوت است.

فرضیه سوال های فرعی

فرضیه اول

روایات دلالت بر این دارد در صورت وجود امارات بر مالکیت به آن توجه می گردد و در غیر اینصورت آنچه از اثاث مورد استعمال مردان است در مالکیت مرد و آن چه از اثاث مورد استعمال زن است در مالکیت زن و اموال مشترک بینشان به تساوی تقسیم می گردد.

فرضیه دوم

شرط ضمن عقد، مالکیت زوجه بر اموال مشترک زوجین براساس شرع و قانون صحیح است.

فرضیه سوم

تحقق سبب مالکیت مال قبل عقد نکاح موجب مالکیت نیست و شامل شرط تنصیف نمی گردد.

فرضیه چهارم

در صورت فوت زوج و اختلاف زوجه با ورثه در وقوع طلاق و اجرای شرط تنصیف، براساس ادله حجیت علم قاضی و گواه شهود و سایر ادله حکم صادر می گردد.

۴. پیشینه تحقیق

درباره موضوع این رساله در کتاب های حقوقی مانند حقوق مدنی دکتر حسن امامی و حقوق مدنی خانواده از دکتر ناصر کانوزیان یا حقوق خانواده دکتر حسین صفائی و اسدالله امامی درباره روابط مالی بحث گردیده است و تحلیل فقهی حقوق خانواده از محقق داماد درباره تنازع در اموال بصورت پراکنده است حقوق خانواده دکتر اسدالله لطفی در فصل پنجم درباره

اموال و تنازع در اموال مانند جهیزیه بحث گردیده حقوق مالی زوجه از فرج الله هدایت نیا گنجی مطرح شده است.

کتب مذکور بصورت اجمالی به بحث شرط تنصیف اموال پرداخته و بررسی فقهی شرط تنصیف اشاره نگردیده یا بصورت اجمالی اشاره گردیده است. البته محدوده موضوع رساله محدود به شرط تنصیف در قباله های نکاح قرار داده نشده (چرا که در قباله های نکاح شرایط خاص برای اجرای شرط قرار داده شده است) هر مقدار مال شرط شده که زوج در صورت طلاق باید به زوجه بدهد بررسی گردیده است. از جهت دیگر آثار شرط تنصیف در حالات و صور مختلف اشاره نگردیده است که در این رساله به آن اشاره گردیده است.

مقالاتی و رسالاتی مانند:

۱- وضعیت زوجین نسبت به اموال حاصله در دوران زندگی مشترک از نظر فقه و حقوق؛ سومین کنفرانس بین المللی مطالعات اجتماعی فرهنگی و پژوهش دینی از نازنین روح افزا و محمود قیوم زاده

۲- وضعیت فقهی حقوقی اختلاف زوجین در اثاثیه منزل از همایون مافی سمیه ظهوری محمد فرزندگان

در مقاله مذکور به شرط تنصیف بصورت مختصر پرداخت شده که در رساله بصورت مفصل معنای غرر و تعاریف مختلف از غرر بررسی و به اشکالات بر شرط تنصیف پاسخ داده است.

۳- سهم زوجه در اموال حاصله در دوران زندگی مشترک با نگاهی به آرای قضایی غیر دولتی - دانشگاه آزاد اسلامی - دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی - دانشکده ادبیات و علوم انسانی - ۱۳۹۵ - [کارشناسی ارشد] ریحانه سادات حسینی زحمتکش

۴- وضعیت حقوقی اشتراک اموال زوجین قبل و بعد از طلاق در ایران از لیلا فروزان فر، انتشارات نوآوران دانش 1399 -

در مقالات مذکور بصورت کلی به شرط تنصیف و شرایط دوازده گانه پرداخته شده اما به تفکیک و تعیین اموال پس از طلاق در حالات مختلف اشاره نگردیده است.

مزیت رساله نسبت به تحقیقات گذشته بررسی مسائل جدید است که در مقالات و کتب مذکور مورد بررسی قرار نگرفته یا بصورت اختصار بیان گردید است. برای مثال اگر شرط ضمن عقد صورت گیرد؛ آیا شامل اموالی که سبب آن قبل از عقد نکاح حادث گردیده و قبض مال پس از عقد نکاح است می گردد؟ در صورت فوت زوج و ادعای زوجه بر طلاق بدون ثبت رسمی طلاق چه حکم به تنصیف صحیح است؟ که در رساله برای حل اختلافات مالی براساس فقه شیعه و حقوق ایران و همچنین به اختصار براساس مبنای سایر مذاهب و ادیان اشاره پاسخ سوالات داده گردد.

۵. ضرورت انجام تحقیق

تحول روابط میان زن و شوهر، در دهه‌های اخیر، قابل تردید نیست. برخی، تحولات موجود موجب افزایش ناسازگاری‌ها و فزونی طلاق انجامیده است. لذا ضروری است که مباحث طلاق اهمیت بیشتری داده گردد.

دین اسلام بر اساس جامعیت خود، علاوه بر تبیین وظایف انسان در برابر خداوند، به تنظیم روابط او با هم‌نوعانش نیز پرداخته است تا جامعه مطلوب و ایده‌آلی که در پی آن است، تحقق یابد. احکام ناظر به روابط انسان با هم‌نوعانش، به صورت مجموعه‌ای از احکام و تکالیف است، یعنی حقوقی که انسان در برابر دیگران از آن برخوردار است و تکالیفی که دیگران نسبت به حقوق او دارند. اساساً حق و تکلیفی که در رفتارهای اجتماعی انسان‌ها و در ارتباط‌های متقابل آنها مصداق می‌یابد، جعل متقابل دارند و جعل هریک مستلزم جعل دیگری می‌باشد.

با عقد نکاح نیز میان زن و شوهر حقوق و تکالیف متعددی بوجود می‌آید مثل مهریه و نفقه و اجرت المثل امثال آن. معمولاً تا زمانی که در کنار هم هستند و با هم زندگی می‌کنند در مسائل مالی نیز نزاعی نیست اما زمانی که نزاع و اختلاف میان زوجین رخ می‌دهد؛ بحث و اختلاف در مالکیت اموال نیز پیش می‌آید. اما آن چه باعث اهمیت مساله گردیده است تغییرات سبک زندگی و جامعه نسبت به گذشته لازم است که متناسب با روز بررسی گردد. از جمله آن‌ها مبحث شرط ضمن عقد نکاح است مانند شرط تنصیف که البته در این رساله موضوع محدود به شرایط ۱۲ گانه قباله نکاح نگردیده است و شرط مورد توافق زوجین حتی بدون شرایط ۱۲ گانه بررسی گردیده است.